

הלכות יום טוב סימן תקיח

(לה) אם היא (לו) תבנא סריא (פרוש, סוטה) (לז) ואית בה קוצים, שעומד (ח) להסקה: (ח) (לח) *נוטלים עצים (ט) (לט) הסמוכים לדפני הסכה ומסיקין בהם: הגה *והוא הדין (מ) אם *זרק (י) תבילות על הסכה

ג' טענה שיש לה ודמיון לה עמאל

באר היטב

אחר שנגמר הדפן עם סככה אעפ"י ששמן לעבותה, אבל אם סמכן בתחלת עשייתה כדי לעבותה או לתקנה, אסור לטלו, פוסקים. ועין ט"ז: (י) תבילות. אבל עצים המנחים על הסכה

דעת הב"י וי"ח דבריהם שמהם לכ"ע אסור: (ח) להסקה. ואם היא לת, אסור; והבן שעומד למאכל בהמה או לשאר פשמיש ואין מנח באוצר, שרי להסיקו, כ"א ע"ש: (ט) הסמוכים. ודוקא שסמכם

משנה ברורה

המסכה דלפנימים יש להסיר להסקה אף דברים שהכניסם לאוצר, בגוף תבן שהכניסם לאוצר ועשאם ערמה ונתקלקלו, שאינם ראויים לצת למאכל בהמה, ספר לו להסיק בהם, אף דמתחלה אקצי אותם מדעתו, (נח) מקל מקום משעה שנתקלקלו עומדין להסקה בכל יום אפילו כלי הנמנה מבעוד יום⁴³: (לה) אם היא וכי. והבן שלא הכניסם לאוצר להשתמש בהן לאחר זמן, (ט) ספר להסיק בהן אפילו יפה, אפילו עומד להאכיל להמחמו או לעשות בהן שאר פשמיש, ואין שם מקצה עליהן: (לו) תבנא סריא. הינו כשהוא מסרח מאד, (ס) דאפילו על ידי פרוף לא תנא לבהמה. וכתב ה"ח, דאפילו הכי אסור לקשר אותם לעשותן תבילות תבילות פדרף שעושיין להסקה, אלא אם כן היו קשורין מערב יום טוב. וכל זה כשהסכה הוא יבש, אבל אם הסכה הוא לח, אינו רשאי להסיק בה אף דתנן להסקה גדול מ"א, ובחמדי משה מפקפק בזה, עין שם: (לז) ואית בה קוצים. דאי לא הכי חזי (נח) הסכה לגבול בהם טיט ולא בטל שם מקצה מניחו. ודע, דכל זה הסעיף הוא רק כפי דעת המחבר לעיל בסימן תצה דמקצה אסור ביום טוב, (נח) אבל לדעת הישומירין שהובא שם בהג"ה, ספר להספק ביום טוב, בין בתבן ובין בעצים, אפילו הכניסן לאוצר, ורמ"א שלא הגיה כאן סמך אדלעיל: (ח) (לח) נוטלים וכי. זה הסעיף מני (ס) בסקה דעלמא העשויה לעל, (סא) אבל הוא הדין בסכה הקב, וכמבאר לקמן סימן תרלח סעיף א בהג"ה: (לט) הסמוכים וכי. רוצה לומר, עצים של סכה עצמן או סכה שלה, בן דאי אסור לטלו לצורך קדרתו (ס) מטעם סתירת בנן, ורק קנים שסמכן סביבות הדפנות, כיון שלא נארגו עם הדפן לא בטלי לגבה (סג) ואין בהם משום סתירה, ומשום מקצה גמ"סן לא נאסרו, (סד) דרעפתה עליהו מאתמול אם יצטרף להם, שהרי אינו סותר אהלו כנה, (סה) ומיני בשאינם קבוצים ומתקרים פקרקע, ונתפאר בפוסקים, דכל זה בשלא הסמיה הקנים כדי לעבות את דפני הסכה שהיו חזקים, אבל בשקמיתין להדיא (סו) כדי לעבות, אף על פי שלא נסבכו עם הדפן וקלמי באפי נפשיהו אפילו הכי מתבטלי לדפן ואסור לקח מהם, (סז) ואפילו העמידן אחר שקבר עמד הדפן, גמ"סן מתבטלי אגב הדפן: (מ) אם זרק תבילות הינו קנים

באר הלקה

* נוטלים עצים הסמוכים. עין משנה ברורה דמסקה עצמה אסור, ואפילו נפלה ביום טוב גמ"סן אסור משום מקצה, ואם טהגי תנאי לסקה שפלה⁴⁷ לא נתבאר בדברי המספר ורמ"א, ועין במגן ראובן שדומה ענה, ובמטה יהודה היינו עליו וכתב דפסקי עצמם על הא דתביר לעיל בסימן רעט סיף 48, והוא הדין כאן, דתרוניה מקצה מחמת אסור הם, ואס"סן להסתבר שפסק שם דטהגי תנאי, הוא הדין הקבא. אטנם יש עוד דעות בין הראשונים: יש אומרים דוקא ברעיה שעל פל פנים לנפלה ויהסק קלמי אלא שיש טוב מצבחה, ויכתי הא מהגי תנאי, אטנם בקריאה לא מהגי תנאי להכי והנה מקצה מחמת אסור, וזו היא דעת התוספות בפרק פיה מד עמוד א דבור המתחיל 'שבר' ודף מה דבור המתחיל 'אם', וכן כתב הרשב"א (בחדושי ובעבודת הקדוש) והר"ה והקארי, וכן הוא גמ"סן דעת המאור דבריהם לא מהגי תנאי⁴⁹, ודעת הרמב"ן והר"ן דמהגי תנאי אפילו בקריאה, כמו שכתב בבית יוסף, וכן הוא גמ"סן דעת העשור, ומסתברא ללקחה דלא מהגי תנאי בקריאה, דרבים ניהו, ובקב"ט דיש דעות דסביבא להו דאפילו ברעויה לא מהגי תנאי [ותוספות בביצה דף ל עמוד ב דבור המתחיל 'אמר' וכן הרמב"ם לדעת הבית יוסף], ואף דמהברי הבית יוסף משמע דסביבא לה להלקח דמהגי תנאי אפילו בקריאה, הוא מהגי תנאי לא לה הראשונים ה"ל, ובקב"ט אחרון להר"ן חדש דסכה ורעיה שפלה היו לה נולד, דמסקה סכה והשתא עצים, ובגולד לא ש"ך תנאי דמכל מקום היו לה נולד, ואס"סן למאן דאסור נולד ביום טוב לא מהגי תנאי אף ברעויה, עין שם שפארף בזה. וידעת רמ"א בסימן רעט דכתב דמהגי תנאי ספקי דלא מהגי תנאי כנר, אין ונקא"מנה בכל 60 שפסקו לטענה רק לענין עצם הדין: * והוא הדין אם וכי. עין בבית יוסף שכתב, דמהשמיט הנמצאים הדין זה דהוא נובע מפרוצא דרב מנשיא, שמע מה דסביבא לה דפליג אדשמואל ופסק כשמואל, וס"ס: אבל הר"ן והרא"ש שהעתיקו זה, שמע מה דסביבא להו דלא פליגי אהר"י, ומשמע דדעתו לפסק בן להלקח, דברכו בכל מקום לפסק בתרויהו לגבי חו. וראיתי בבאר הגורא שכתב, דמהשמיט השלחן ערוף זה, משמע דסביבא לה להלקח דלא קרב מנשיא, אבל בבית יוסף לא משמע כן (ואפשר דסביבא לה זה ה"י רובא טפי, ובין שהעתיק זה ספר גל"שן בזה), ואף שהיא, ודינא בוראי יש לפסק בהר"מ, שכן הוא גמ"סן דעת הרשב"א בצבאות הקנש והמאירי, עין שם: * זרק תבילות. עין משנה ברורה דבזה אם לא היו תבילות, מתבטלי אגב סכה, והוא מבאר בנדון פסוגין, ומבאר בהדפי הידועים, דאם השב להדיא שלא לשם סכה רק להציעם, לא מתבטלי ושרי לקח מהם, והוא מפרש פן פנתה הירושלמי במה שכתב והוא שנתפן לעבותה, עין שם, וירידה הירושלמי אספק קאי: אכן לא ידענו האור ורוע, אלא דנדקמה להפנות קאי. עין שם שהוכיח דלא קאי אסכה, ולכאורה פליט האור ורוע אהא דרשב"א, ובספר שלא פנתה לעבותה על פיהם מתבטלי ומתערב עם שאר סכה אפילו הניח להצניע, ואפשר דלא פליגי, ולבלי עלמא אם מתבון להדיא להעבות, אפילו כשמדף לדפן מתבטלי אגב דפן, ולהפך גם פסקו אם מתבון להדיא שלא להעבות, אפילו בשאינו אגב גמ"סן לא מתבטלי, וחלמא דרש"י אינו אלא

שער הציון

(נח) והינו בשנתקלקלו ונסרח וגם שנתערב בו קוצים קדם יום טוב, דאם לא ידעו כפר נעשה מקצה בין השמשות והגור"ז: (ט) סג"ד אבניהם ושי"א: (מ) חמדי משה ופחצות השקל בשם התוספות, וכן כתב רש"י בשבט קני"ה עמוד ב: (מז) ודע, דהרמב"ם לא זכר כי אם התנאי שיש בו קוצים, וטעמו, דמתילא תו לא תנא לבהמה, ושאר פוסקים הצריכו עני התנאים, וכתב החמדי משה דטעמם, שיש הרבה חיות שאין הקוצים מדיק להם, כדאמרנו תלך דף מג צמוד ב' וכלהו חיותא בריתא קוצי אכלי⁴⁴: (נח) מוכח בגמרא, וכן כתב ה"ס של שלמה: (ס) פוסקים: (סא) אף דבית יוסף מסתפק בזה ודעת ה"ח לדתמיר לענין עצים הסמוכים, סתמיהו להקל בדיעת הרמ"א לקמן בסימן תרלח, דבן הוא גמ"סן דעת ה"ס של שלמה ותמ"סן אבניהם שם להקל בשלא נתפן לעבותה, עין שם, וכן משמיעה לשון הפארי בשפת דף מה, עין שם, וכן האלה רבה שם פתח דלא נהירא לה דברי ה"ח שמתפלך בזה בין תבילות על הסכה ובין עצים הסמוכים לדפני הסכה: (סב) פוסקים: (סג) וזאת סתירה הקנים מצד עצמן אף שהם סביב כל הדפנות אי אפשר, כיון שאין עבתיים וזארגים כמקצה: (סד) רש"י שכתב מ"ה: (סז) פשוט, דאם לא ידעו לה כדופר גמ"א⁴⁵, גם ה"י לה כדחתה בדיה דלכלי עלמא אסור משום מקצה⁴⁶: (סז) אור ורוע בשם הירושלמי דקאמר בשם שמואל שנתפן לעבותה אסור, ומפרש האור ודע דאסמוכין לדפנות קאי וכשיקמה בבבלי, ועל זה מחלק בין מתבון להעבות, והכא בבית יוסף, וקעין דבריו כתב במאירי לענין סכה באסתרתא דלא מתבטל, מכל מקום אם פנן להניחה כדי לעבות הסכה אסור, ומסתברא דהיא היא. ועין ב"ס של שלמה שדעתו דהוא הדין אם העמיד הקנים לתוך הכתל שלא יפילה הרוח גמ"סן מתבטל אגב דפן, ולא שרי אלא בהעמידן שם להצניע. והגור"ז כתב דאם העמידן רק כדי לטמן סכה לא מבטל להו וסבר כשצטרף להסקה אגב אותם, ודוקא כדי להעבות סכה ענין, ונסמך מדברי ה"ח במה שכתב למרן הטור מה שהאמר 'תבילות קשורות' [אטנם ל"י מה שהוכיח במאמר מרדכי מקצור פסקי הר"א שדעתו דברכי הבית יוסף ותי אין מקום לתירוץ ה"ח, אם כן אין ראיה]: (פ) ט"ז, וכן נוטה דעת סאלה רבה, וכן הפוסקים הגר"ז ופוסטות דברי האור ורוע, ושלא פקדן אבניהם בשם מהרש"ל:

תְּלֻכּוֹת יוֹם מוֹב סִימָן תְּקִיחַ

ביאורים ומוספים

השמשות, שאינו יכול להתנות שאינו בודל ממנו בבין השמשות, שכיון שהוא חולק בזמן זה על כרחו אסור לו לטלטלו. ולדבריהם צריך לומר שהתנאי המדובר כאן הוא שמתנה שיטלטל את העצים משתיפול הסוכה, וכמו שמובא בש"ע שם (סי'ד) לענין נר, שיכול להתנות עליו שיטלטלו משיכבה. מאידך, המשגיב (שם) כתב שמדברי הגרי"א משמע שמועיל גם תנאי של יאניי בודל, ושכן שיטת הרי"ף, ולדעה זו אפשר לומר שגם כאן מדובר שמתנה שאינו בודל מהעצים כל בין השמשות (מ"מ) גם לדעת פשוט ששייך תנאי שיטלטל את הנר משיכבה, וכן כאן תנאי שיטלטל את העצים משתיפול הסוכה.

48) דעת המג"א, שמכך שהשו"ע לא הזכיר שמועיל תנאי להתיר להשתמש בעצי סוכה בריאה שנפלה או לכל הפחות בעצי סוכה רעועה שנפלה, יש ללמוד שדעתו שבמוקצה מחמת איסור לא מועיל תנאי בין בסוכה בריאה ואפילו בסוכה רעועה. ואף על פי שלגבי נר שכבה בשבת פסק השו"ע לעיל (סי' רעט ס"ד) שמועיל תנאי לטלטל את הנר, מדחק המג"א לחלק שמועיל יותר שגם יבבה מאשר שסוכה רעועה תיפול, ולכן רק בו מועיל תנאי. והמטה יהודה השיג עליו שאין צריך להידחק כך, ואדרבה יש להשוות את דין נר שכבה לדין סוכה שנפלה, ומה שלא הזכיר כאן השו"ע שמועיל תנאי [הן ברעועה ואף בבריאה]. הוא משום שסמך על מה שכבר כתב שמועיל תנאי בנר שכבה.

ביה"ל שם

דעת הפאר ד' דבכריאה לא מהני תנאי (49) וכו', ולדעת רמ"א בסימן רעט ד' דבכב דמפתגמי הפוסקים דלא מהני תנאי קמי, אין נפקא מינה ככל ד' (49).

49) והטעם שלדעת המאמר ברעועה מועיל תנאי, כתב המג"א (סי' יג) בשמו שאין בסתירת סוכה רעועה איסור תורה, ורק לכתחילה אסור לסותרה משום שגורא כסותר אהל. והבית מאיר (סי' תרלח) תמה עליו, שהרי גם בסתירת סוכה בריאה אין איסור תורה, כיון שאינו סותר על מנת לבנות, וכדי לבאר את דבריו חירש הבית מאיר, שהסותר שלא על מנת לבנות אף על פי שאינו חייב מן התורה, מימ עובר על איסור תורה, וכמו חצי שיעור שאסור מן התורה אף על פי שלא חייבים על כך, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' נח אות ד-ה) כתב שרובי הבית מאיר הם חידוש גדול וצע"ג, שהרי הפסוק של סותר שלא על מנת לבנות הינו מחמת שהוא מקלקל, ומקלקל אינו אסור אלא מדרבנן [והביא שם סברא אחרת בשם הר"ן לחלק בין סתירת סוכה רעועה שמצד המלאכה עצמה אין בסתירה זו איסור תורה, לבין סתירת סוכה בריאה שמצד עצם המלאכה יש כאן מלאכה מן התורה, אלא שרק מחשבת העושה שאינו סותר על מנת לבנות, גורמת שמעשה זה יהיה מותר מן התורה, ובכזה איסור דרבנן יש מקום להחמיר ככל איסורי תורה].

50) אמנם, כתב הרמ"א לעיל (סי' רעט ס"ד) שאף על פי שמנהיגו כהפוסקים שלא מועיל תנאי, מ"מ על ידי אינו יהודי מותר לטלטל את הנר שהתנה עליו [ואם כן לכאורה יש נפקא מינה בכל מה שדן הביה"ל לענין לטלטל על ידי אינו יהודי].

ודעת החזו"א (אוי"ח סי' מט סי' ו) שלהלכה יש לחלק בין סוכה בריאה שלא מועיל בה תנאי, לבין סוכה רעועה שמועיל בה תנאי [כיון שיש לצרף את דעת הפוסקים שהובאו ברמ"א לעיל (סי' תצה ס"ד) שאף ביום טוב קיימא לן כרבי שמעון דאין מוקצה].

[משגיב סי' לו]

מכל מקום משעה שנתקלקלו עומדין להסקה בכל יום אפילו בלי תקנה מקודם יום⁴⁴⁾.

48) תהו"ט (ביצה ל, א ד"ה התם) ביארו הלכה זו, שכבר מתחילה כשהקצה דעתו מלהשתמש בהם לא היתה כוונתו אלא להקצותם כשהם במוצב טוב הראוי למאכל בהמה, אולם כשהם במוצב טרוד שלא ראוי למאכל בהמה, לא הקצה דעתו מהם. והוסיף הקובץ שיעורים (ביצה אות טג) שמדברי תהו"ט ניתן ללמוד שאיסור מוקצה אינו נובע מחמת חוסר הכנה, אלא מחמת הסחת הדעת, שהרי גם לפי דברי תהו"ט למעשה לא היתה דעתו להשתמש עם התבן בתיבתא סריא, ומדוע שהתבן לא יהיה מוקצה, אלא מכאן יש להוכיח שהסיבה למוקצה היא הסחת הדעת ולא חוסר ההכנה, וכיון שהוא הסיח דעתו רק מתבן טוב ולא מתבן טרוד, אין התבן הטרוד מוקצה.

[שעה"צ סי' נח]

ד' דאמרין חלין דף מג עמוד ב' פ' קנה חזקתא פ' קנה קוצי אכלי⁴⁴⁾.

44) טעם נוסף לכך שעירוב הקוצים לבדו עדיין אינו מותר את התבן להסקה, ביאר הגרי"ש אלשיך (הערות ביצה ל, א עמ' שלד) כיון שאפשר לברור את הקוצים קודם שיתן לבהמתו לאכול מהתבן, אך בתיבתא סריא שברר לא עומד לאכילת בהמה מחמת סרחונו, אין דרך לברור קוצים לצורך עשיית טיט, ולכן מעתה עומד התבן להסקה בלבד.

[שעה"צ סי' סה]

פשוט, דאם לא כן הוי לה קחופר גמא⁴⁵⁾, גם הוי לה פתחה בידים חלסי צלקא אסור משום קצקעה⁴⁶⁾.

45) ולענין הרצאת סבין התחובה בכותל, כתב במשגיב לעיל (סי' שיד סי' יא) שמעיקר הדין אם אינו מוכיז לעשות גומא, דעת המג"א והגרי"א שמוותר להוציאה אף כשעושה גומא בכותל, שכיון שאינו צריך לגומא הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואף שהוא פסיק רישא שבהוצאת הסבין תיעשה גומא, בכל זאת יש להקל כיון שהוא גם מקלקל וגם עושה זאת בלאחר יד, תשאל כדעת השו"ע שם שאסר להוציא את הסבין משום עשיית הגומא, אלא שמימ העולם נהגו בזה איסור.

46) אך לענין אוכלים, כתב השו"ע לעיל (סי' שי ס"ב) שאינם נהפכים להיות מוקצה אלא אם כן גם דחאם בידים וגם לא חזו, ולכן אם זרע חיטים בקרקע [ועדיין לא השרישן] או שנתן ביצים תחת התרנגולות, אף על גב שדחאן בידים, אינן מוקצה כיון שעדיין ראויים לאכילה.

[ביה"ל ד"ה נוטלים עצים]

ואם מהני תנאי לטפה שנתקלה⁴⁷⁾ וכו', וכתב דסקכו עץטם על הא דכתבו לעיל בסימן רעט פ' קנין⁴⁸⁾.

47) במהות תנאי זה, האם מתנה שאינו בודל מעצי הסוכה כל בין השמשות, או שמתנה שיטלטל את העצים משתיפול הסוכה, מצינו דעות בפוסקים, הרמ"א לקמן (סי' תרלח ס"א, ראה משגיב שם סי' ט) כתב לענין איסור ההנאה שהל על עצי סוכה של מצוה, שאם יתנה שאינו בודל מעצי הסוכה כל בין השמשות, אין בכך כלום, כיון שעל כרחו הוא בודל מהם משום איסור סתירה, וכן הביא המשגיב לעיל (סי' רעט סי' יב) בשם המג"א לענין נר הדולק בין

הַלְכוּת יוֹם טוֹב בַּיּוֹם תְּקִיָּה תְקִיָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מא]

אף שֶׁקָּבַר סָפֵד כְּל־עָרְפוֹ, בְּעֵלִים הַקְּנִיָּם אֶגֶב עֵקֶר הַפֶּקֶד⁵¹.
51) ואם לוקחם ביום טוב מהסוכה, כתב הפמ"ג לקמן (סי' תרלח א"א בפתחת הסימן) בדעת המג"א, שכיון שגם לאחר סתירתו יאמר מסוכך בראוי, אינו עובר בזה אלא על איסור דרבנן [ההוסיף, שגם בלא טעם זה, כיון שאינו סותר על מנת לבנות אין שייך בזה איסור תורה].

[משנ"ב ס"ק מב]

וְאֶפְלוּ הַיְתָה הַסֵּקָה רְעוּעָה מְעַרְבֵי-טוֹב וְעוֹמְדָה לְפִלֵּא⁵².
52) והחז"א (א"ח סי' מט ס"ק ד) כתב, שלדעת הפוסקים (ראה רמ"א סי' תצה ס"ד) שאף ביום טוב הלכה כרבי שמעון שמוקל במוקצה, מותר לטלטל סוכה רעועה שנפלה. ואף שבמוקצה מחמת איסור גם בשבת ההלכה היא כרבי יהודה שיש איסור מוקצה, אין זה אלא בנר דולק וכדו', שבכניסת שבת נדחה בידיים על ידי הדלקתו, אולם בשאר מוקצה מחמת איסור שלא נדחה בידיים, ההלכה בשבת כרבי שמעון וראה משנ"ב לעיל (סי' שיח ס"ק ח). ולכן גם סוכה רעועה, אף שאסור היה לסוטהר בכניסת החג או השבת, נ"מ אינה נחשבת כרחויה בידיים] מותר לטלטלה לדעת הפוסקים כרבי שמעון אף ביום טוב.

[שעה"צ ס"ק עד]

וְכִיּוֹתֵר מִמָּה יֵשׁ לְהִמָּךְ עַל תְּרִיעָתוֹ וְסֵאֵר וְרִיעַ שְׁנֵקֵטוֹ כֵּן לְהִלְכֵהוּ דְמִסְרָה, וְצִרִיךְ צִיּוּן⁵³.

63) ראה מה שכתבנו בהערה הקודמת בשם החז"א, הוסיף (שם), שעל פי דבריו מיושב הצירוף עיון של המשנ"ב, משום שדעת הטור וכן הרי"א והאר זרעו, שלדעת הפוסקים כרבי שמעון, אין לאסור עצי סוכה רעועה שנפלה מחמת מוקצה מחמת איסור, כיון שלא נדחו בידיים.

[משנ"ב ס"ק מה]

וְנִסְמַת, אֶפְלוּ בַיּוֹם טוֹב⁵⁴ וכו', אֶסוּר⁵⁵ בְּאֲכִילָה הַבְּטִלְטוּלָה⁵⁶ וכו', וְעִיֵּן בְּבִאֵר הַלְכָה דְאֵיֵן לְהִקְלֵל בְּכָל זֶה כִּי אִם בְּשִׁעֲת הַדֶּקֶק⁵⁷.

64) ובשלא נפחת הבית מאליו, אלא שישיראל פתחו, דעת הגרש"ז אויערבך (מנחת שלמה ביצה לא, ב) שאסור ליטול את הפירות מפני שאסור ליהנות ממעשה יום טוב כשם שאסור ליהנות ממעשה שבת, ואפילו אם רק עבר על איסור דרבנן [אמנם אם עבר ונטלם, יהיה מותר לאוכלם, וכמו שמוכח בהערה הבאה].

65) ולפתח או שאר חפצים שהיו בבית נעול, והביא [ישראל או נכרי] מפתח באיסור מוחץ לתחום או מרשות הרבים ופתח את הבית, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב ד אות ד, וציון שחזר בו ממנה שכתב בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה אות ב עמ' כג, שש"כ פ"ח הע' רנו) שלאחר שפתח את המנעול [אף שהיה אסור לו לעשות זאת], מותר לצאת ולהכנס מהבית ולהשתמש בכל החפצים שבבית, שלא מצאנו בשום מקום שקנסו חכמים שלא ליהנות ממעשה שבת אלא מגוף הדבר שנעשה בו איסור המלאכה והוא המפתח עצמו, אבל מדבר שהגיע אליו כתוצאה ממה שנעשה בו איסור, לא קנסו ומותר להשתמש בו.

הוסיף (שם) מכתב ה אות ג, שאין זה דומה למה שאסר המג"א (שהוא מקורו של המשנ"ב, ראה שעה"צ ס"ק עח) ליהנות מהלפתות שהיו טמונות בבור, משום שהלפתות כשהיו טמונות בבור הרי אין להם שום חשיבות וכאין קיימות כלל, ובשפותח את הבור הרי זה נחשב שעושה מעשה בגוף הלפתות, מה שאין כן חפצים הנמצאים בבית סגור, שגם כשהבית סגור דאי שהם נחשבים לעצמם, וכשפותח את הבית הוא רק מאפשר את

ההשתמשות בהם ואינו מחדש בהם דבר.
ולענין נכרי ששבר חותם של איגרת עבור ישראל בשבת וכיום טוב, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם עמ' כא) אם מותר לישראל לקרוא את האיגרת, שכיון שאי אפשר היה לקרוא את האיגרת קודם שבירת החותם, יש להשוות את דין האיגרת לדין הלפתות, או שמא יש לחלק שלא החמיר המג"א אלא בפתחת בור האסורה לישראל מן התורה, ולא בשבירת חותם של איגרת שאינה אסורה אלא מדרבנן.

ולענין שימוש בתכולת קופסת שימומים וכדו' שנפתחה בשבת באיסור, כתב בשו"ת שבט הלוי (חי"ג סי' לה) שלכאורה יש ללמוד דין זה מדין הלפתות האסורות בהנאה, אלא שכתב שכיון שיש מקילים שאין איסור לפתוח את הקופסה, לא מסתבר להחמיר בדיעבד להשתמש בתכולתה. מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' קיט אות ה) כתב שאם נכרי פתח לצורך ישראל קופסת שימומים, אין לישראל להשתמש בתכולתה [אמנם, במקום אחר (שם ח"ה סי' כב אות כד) כתב שרשאי לומר לנכרי לפתוח עבורו קופסת שימומים]. ולענין פתיחת קופסת שימומים ביו"ט, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקט ס"ק כח).

וראה עוד מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' שיה ס"א ד"ה אחת) בענין הנאה בשבת שאינה מעצם המעשה אלא שהגיעה אליו כתוצאה מאותו מעשה.

66) ואם ישראל פתח במזיד את הבור שהלפתות טמונות בו, דעת הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם עמ' ב) שגם כן אסור לאכול את הלפתות, שאף על גב שלענין מעשה שבת בשוגג, או לענין הדין של בכדי שיעשה במוצאי שבת מחמירים בנעשה על ידי נכרי יותר מנעשה על ידי ישראל, מ"מ בשבת עצמה ובמה שנעשה במזיד מסתבר שעל ידי ישראל חמור יותר ויהיה אסור.

67) כלומר שיש להחמיר [אם לא בשעת הדחק] לדין כמוקצה כל חפץ שאי אפשר להשתמש בו בגלל מניעה חיצונית מחמת איסור, אף שבעצם השימוש בו אין כל מעשה איסור.

אכן, מי שפתח את המקרר בשבת ותחבר לו שהדליק את הנורה שבמקרר או שנגרמו בפתחתו פעולות השמליות אחרות, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"י הע' מז) שאין להחמיר אף שלא בשעת הדחק לדין את המוצרים שבמקרר במוקצה, ואף שעתה התברר שלא ניתן היה להשתמש בברבים המונחים במקרר אלא על ידי מעשה איסור, מ"מ הרי היתה לו גם אפשרות לפתוח את המקרר בדרך היתר, כגון על ידי תחיבת סכין בחריץ הדלת שילחץ על המתג המפעיל את הנורה [במקרר שהבעיה לפותחו היא רק מחמת הדלקת הנורה], או על ידי הוצאת התקע מהשקע על ידי קטן, או על ידי דול בשינוי [בתקע שרגילים להוציאו ולהכניסו גם בימות החול], בשעה שהמקרר שובת לגמרי [ובמקרים בומיני יש לברר אצל מומחה את סדר פשלת המקרר], ואם כן דאי שהמוצרים לא היו מוקצים משימושם בסין השמשות. והוסיף, שמלבד שאין לאסור את החפצים שבמקרר מדין מוקצה, גם אין לאסור את ההנאה מהם מדין 'מעשה שבת' בשם שאסור ליהנות מהלפתות שהוצאו מהבור באיסור [אם לא שנחלק בין נכרי שעושה מלאכה עבור ישראל שבו החמירו מטעם שמא יאמר לו לעשות, לבין ישראל שעושה מלאכה בשוגג], ומשום שרק בלפתות שעצם פתיחת הבור אסורה מן התורה, יש לאסור עליו ליהנות מתוצאת אותו מעשה, מה שאין כן במקרר שבו עצם פתיחת הדלת אינה אסורה מן התורה, אלא שבשעת הפתיחה נעשה איסור בהדלקת הנורה [ובפרט שהיה אפשר לפתוח את המקרר אף בלא הדלקת הנורה]. והנאתו היא המשך במילואים עמוד 67

מילואים הלכות יום טוב סימן תקיח המשך מעמוד קודם

כמו כן דבר הנצרך להוציאו מחמת ספק, כגון להוציא שני אתרוגים כשאנו יודע איזה מהם יותר מהודר ורדצה מחמת הספק ליטול את שניהם, דעת הגרי"ם קרליץ (חוט שני שם עמ' 28) שמותר, וכמו כן מותר להוציא אתרוג לשאול את הרב על כשרותו, שהצורך לברר את הספק או לקיים מצוה בוודאי נחשב צורך קצת.

[משנ"ב ס"ק יב]

דאסור גסרן לצרף צפוי"ס 26.

26) ולצורך מומר לעבדות כוכבים או לחלל שבת בפרהסיא, כתב לעיל (סי' תקיב ס"ק ב) לענין ביטול ביום טוב, שכשם שאסור לבשל לצורך נכרי כך אסור לבשל לצורך מומר לעבדות כוכבים ולחלל שבת בפרהסיא [וראה לעיל (סי' שפה ס"ק ו) בגדר פרהסיא].

24) לענין כוסות לאחר שגמר להשתמש בהן, כתב השר"ע לעיל (סי' שכו ס"ז) שהדחת כוסות אף לאחר סעודה שלישית מותרת ואינה נחשבת כהדחה שלא לצורך היום, כיון שכל היום ראוי לשתייה.

25) ולהוציא שאר הפצים שספק אם יודקק להם, דעת הגר"שו אייערברך (מנחת שלמה ביצה יב, א עמ' קמ, הליכות שלמה סוכות פ"א סכ"א) שמותר להוציא לולב לצורך אחרים אף אם יש לו ספק אם יטלוהו, וכן להוציא ספר שספק אם יקרא בו, שכל שיתכן שיצטרך לכך אחר כך נקרא צורך. וכן דעת הגרי"ם קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ו ס"ק א עמ' עז) שמותר להוציא בגדי תינוק שמא יצטרך להם, ובשרת באר משה (ח"ח סי' קפ) כתב, שאין להוציא הפצים שהשימש בהם פחות שכיח מוכינים, שלא התיר הט"ו [שהוא מקור דברי המשנ"ב, ראה שעה"צ (סי' ב)] אלא בסוכנים ובמצא בהם ששכיח שיודקק להם.

הלכות יום טוב סימן תקיח תקיח המשך מעמוד קמג

ודלת שאסור לפתחה בבין השמשות משום נר הדולק בסמוך אליה [ראה שר"ע לעיל (סי' רעו ס"א)]. שלכאורה יש לאסור לפתחה גם לאחר שכבה הנר משום ימינו דאיתקציא, דעת הגר"שו אייערברך (שש"כ פ"ב הע' לג) שמה שהיה אפשר לפתוח את הדלת, אפילו בשעה שהנר דולק, על ידי שיזיח את הנר על ידי אינו יהודי ויעבור רק על איסור דרבנן, אין זה סיבה לבטל מהדלת שם מוקצה, שאין זה דמוה לדברי הביה"ל כאן, כיון שבבנין רעוע הרי כמות שהוא אין בסתירתו אלא איסור דרבנן, מה שאין כן במקרה של הדלת שכמות שהיא יש בפתיחתה משום מכבה שאיסורו מראורייתא, דק שיכול לשנות את המצב של הנר והדלת על ידי איסור דרבנן [ראה לעיל (סי' רע"ב ס"ק ב) שהבאנו צדדים אחרים להקל בה].

סימן תקיח

צ"רי דלתות מקור להסיר ולהתזיר לצרף יום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

אָלֵא עֲשׂוּיֹת קִטְיָן תְּכָה אוּ מְגָדֵל שֶׁל עֶצֶן.

1) וגב באופן זה אין לסלק את התריסין אלא כשאין מחזיקה החנות ארבעים סאה, כמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' שיר ס"א) שהחין שאין סתירה ובנין בכלים כגון חבית, היינו דוקא בכלים שאין מחזיקים ארבעים סאה, וביאר המשנ"ב שם (סי' ב) שאם מחזיק הכלי ארבעים סאה הריהו כאהל ויש בו בנין וסתירה, ואפילו בניה וסתירה של כל דהו.

מעצם הפתיחה ולא מהאיסור שנכרך בה, לכן אין לאסור ליהנות מותולת המקור, וביותר יש כאן מקום להקל, שכן שהוא לא ידע בשעת פתיחת המקור שתידלק הנורה אין לדנו אלא כמתעסק, שהוא יותר קל אף משונג, ולכן אין לאסור עליו ליהנות מתוצאת אותו מעשה.

ולענין לאסור להשתמש בשבת במים שבדרך החימום [ביולר] משום שבכניסת שבת היו בו מים ורחמים היה אסור לפתוח את ברו המים החמים, משום שבכך יכנסו מים צוננים לחד ויתבשלו, דעת הגר"שו אויערברך (שש"כ פ"א הע' קלג) שאף שלכאורה יש לאסור לפתוח את ברו החמים אף לאחר שצוננו המים שבדרך, מדין ימינו דאיתקציא, יתכן שאפשר להוציא את כל המים החמים בורימה אחת, ובאופן כזה יתכן שאין המים הנכנסים מוספיקים להתחמם, ואם כן נמצא שניתלים לא היה כאן מוקצה.

[משנ"ב ס"ק מו]

אָלֵא לֹא יִפְתַּח מִן הַבַּיִת מִן הַבַּיִת.

58) ולפנות את האבנים שהינן מוקצה כדי ליטול מהפירות, כתב הבי"ד בשם המרדכי שמותר, כיון שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש [וכמו שפסק הרמ"א לעיל (סי' ג)].

[ביה"ל ד"ה בית]

דאין קטנייה זו כי אם אסור דרבנן 59.

59) ומה שכתב [במשנ"ב ס"ק מה] ולהלן בביה"ל שיש להחמיר שלא בשעת הדחק כשיטות שכל הפץ שאי אפשר להשתמש בו בגלל מיעוט חיצונית מחמת איסור חל עליו שם מוקצה, מי"מ כשהמניעה החיצונית אינה אלא מחמת איסור דרבנן, אף לשיטות אלו אין החפץ נחשב מוקצה.

הלכות יום טוב סימן תקיח תקב תקבא תקבב המשך מעמוד קמד

[משנ"ב ס"ק ט]

קְדֵי שְׁלֵא יִטְנֵף אֶת הַבַּיִת.

6) שכתב השר"ע לעיל (סי' שלח ט"ח) שאם מי הדלף ראויים לרחיצה או לשתית בהמה, מותר לתת כלי תחת הדלף וכן לרוקן את הכלי כשתמלא, אבל אם אין מי הדלף ראויים, אסור להניח תחתיהם כלי, משום שאין עושיין גרף של רעי לכתחילה, וביאר בביה"ל שם (ד"ה אסור), שאף שמותר לטלטל גרף של רעי, מימי ביון שאין עושים גרף של רעי לכתחילה, בהכרח שמתרצה להשאיר את הכלי במקומו, ומצא שהוא מבטל מלי מהיבט, שהרי לא יוכל להזיח, אכן, אם נתן

לעיל (סי' שח ס"ק עז) שאסור, ומשום שאין עליהן שם כלי וחשובות כאבנים, שלא מועילה בהן מחשבה להשתמש בהן אפילו חשב עליהן מערב שבת.

והכלי שמכסה בו, כתב השר"ע הרב (סי' שלח ט"ח) שהיינו דוקא כלי המותר בטלטול.

[שעה"צ ס"ק ט]

לְעֵיל קִטְיָן שֶׁלֶח, עֵץ שֶׁסִּי.

5) שם במשנ"ב (סי' כז) כתב, שדעת הים של שלמה (ביצה פ"ה סי' א) שרק בשבת אסור לכסותו, והאיר ושאר אחרים התייר אפילו בשבת.

הלכות יום טוב סימן תקיח תקיט

קמג

באר הגולה

ס משנה שם ל"א
ובתרא קמא והפלו
הנה מן גמרי בית
יוסף לדעת הרמב"ם
כפרק ב, ונשעם, לפי
שאי הפרות נקיים
מטבת צצמן, וקפין
א משנה ביצה י"א

תקיט צירי דלתות מתר להסיר ולהתזיר לצורך יום טוב, וכו' ה' סעיפים :

א מסלקין (ב) (א) תריסי (פרוש, קרשים שנוצלים בהם התניות) תניות**

באר היטב

ישאל אסור בכדי שיעשה, מ"א: ע"ש:

(ב) תריסי. פרוש, דלתות תניות של שדה פכה ומגדל שאינן תחברים
לקרקע, אבל בתקבירן לש בגין הסחיבה כמ"ש סימן שיג ואסור לסלקן

באר הלכה

בסמא, או לאדם אחר שאינו יודע אין היה פתח הסערה, ובהו בקנים
הסמוכים לדפנות, מלא ארגן עם הדפן מסמא לא בטלם לכתל, ותקנים
שעליב הסכה, מדגם הסכה אינו ארוך ועבה מתבטלי מסמא. ועין מאיר
שכתב, דגם באסורותא שלא מחבטל אינו אלא במידה לבישן וכדומה,
ולכאורה משמע מזה דאם לא היו אסורות היו מתבטלי אפלו במידה לבישן,
והוא שלא קדעת הרשב"א, ומכל מקום אקשר דגם הוא מורי בסמא.
ובעבודות הקדש לא סעתיק הדברים כלשונן כדחושיו, אלא כסב דאף
דאמרין "מן הסמיה נפי קסטר אהלא", מפל מקום הני דוקא קשלא התנה,
אבל התנה מסה, שפכר גלה כפי שאיטו מניחו לכתוב. ועין פשטון-פירוש
הגרי"ו שכתב לדבר פשוט, ובלא אסורותא אפלו הניס כרי להצניע מתבטלי
ואסור לקח מפני משום סחיבת אהל, וצריך עיון לדניא: * **בית שהוא מלא**
פרות וכי'. עין משנה ברורה דאפלו היה הבית פריא, כן מבאר בסגן אברהם
ובשאר אחרונים, ומדקדקו המכתב בשלחן ערוך שטעם מה דסבירא לה
כדעת הר"ף והרמב"ם דבכל גוהי שרי, וכתבת הרמב"ן דלא שרי ביה
מקצה, וכמו שהצמקנו במשנה ברורה. דאף והרא"ש והסו"ט העתיקו לדניא
בסכתו רש"י דלא המירו פי אם בבית שאינו בגין גמור רק שהיו מלכנים
סדרות בלא טיט דאין בסחיבה זו כי אם אסור דובנן⁶⁶, וכמו שפירש הגמרא
אלבא דרבי מאיר, אבל בבגין גמור יש בו משום מקצה מחמת אסור. דאסור
אף ביום טוב, וכן הוא גמ"ן דעת הרשב"א ודק שמהיר בגין רעוע שמעשה
לו שהפל ולא אסח דעתה מהפרות. מפל מקום נקט לדניא כדעת הר"ף
והרמב"ם וכתבת הרמב"ן משום שהעתיקו גמ"ן הר"ן. והפני"ד משנה סב
שפן הוא עקר, וכן מצאתי כדחושיו הר"א"ה שהעתיק גמ"ן סכת הרמב"ן
לדניא. ומכל מקום לסתכלה נראה לצניית דעתי שאין להקל, שיש הרבה
מהראשונים מחמירין בבית שהוא בגין גמור, לכד רש"י ורשב"א והרא"ש
הג"ל ומצא כן גם ברנ"ה ומהבאו המגן אברהם ובאר דעתו ובמאירי שפירש
אחיו כשישת רש"י, וכן רבנו יצחק סבב ששיטה זו היא העקר. ועין בתוספות
שהחמירו עוד ביותר מזה, דאפלו באירא דלכני אינו מתר כי אם לרבי
שקעו, וגם דעת הרמב"ן שהביאו להקל, המעין מלתמות יראה שהביא שם
שני מראים ולתרוץ א' מדי המשנה דוקא לשנפתת מקב"י יום טוב, עין שם,
עליבן נראה לצניית דעתי שאין להקל בזה, וכן ברין הלכות שהוציא המגן

אברהם משע"ף זה, כי אם בשעת סדק:

* מסלקין תריסי תניות וכו'. אימא בירושלמי: במה דברים אמורים. שאין שם

בטלות לגבי הסכה ואסור לשלן, דהוי פסוה, מ"א: (א) הפחת.
מזה יש ללמד דמי שיש לו לפתות טמונים עבור ופקחן א"י בשעת
או ב"יט דאין בהם משום מקצה, וימ"ט אם יצוה הא"י לצורך

משנה ברורה

אגודים ביהודי: (מא) דאינם בטלות. ומגדל ההיר אנדנתן
(מ) כשעשה שהניחם על הסכה לא בטלינהו לגבי סכה אלא
להצניעם תשוב, אבל אם הניח קנים שאינם אגודים על הסכה, אף
שפכר סכה פל-צדו, (סג) בטלים הקנים אגב עקר הסכה⁶⁷, ולא
דמי לעצים הסמוכים לדפני הסכה שאינם מתבטלים, כיון שאינם
עבתיים עם הדפנות, מה שאין כן בסכה שאינם עבתיים כל עקר,
ולכתי פשמע"רף להם עוד קנים, מתעבדים ונעשים סכה אהד.
(ע) ומבאר פוסקים, דאפלו בקנים אגודים אם נתפנו להעבות
בהם הסכה להדיא, בטלים לגבי סכה אף-על-פי שלא התיר
אנדנתן, ואסור לקח מהם משום סוחר, ועין באור הלכה: (מב) אם
דעתו לתסיקו. פרוש, אם רוצה (עב) עתה להסיקו, אבל לא בעינן
שיהא דעתו צליהם מאתמול, דלאו מקצה הו, וכמו שפסקנו לציל
לענין עצים הסמוכים לדפנות. ודע, דכל עצים שאסור לשלן מן
הסכה, בין עצי סכה ודפנות עצמם (עג) ובין אותן שנתוספו צליהן
ונתבטלו עמהן, אפלו אם נפלה הסכה ביום טוב, גמ"ן אסור
לשלקן ולשלן (עד) והוא הדין לשלן במקומן משום מקצה,
ואפלו היתה הסכה רעועה מערב"י יום טוב ועומדת לפל⁶⁸, (עד) מפל
מקום בכניסת יום טוב אי אפשר היה לו ללקחן מחמת סחיבת
בגין, ומתוך שנאסרו אז נאסרו לכל היום. ואם מהני תנאי, עין
בבאר הלכה: ט **מג) בית שהוא מלא פרות.** רוצה לומר, ויהיה סתום
מפל צד: (מד) מוכנים. רוצה לומר, לאפוקי אם
הכניסם שם לאוצר לזמן רב, דהוי לה מקצה: (מה) ונפחת. אפלו
ביום טוב⁶⁹, (עה) ולא אמרין דכיון שהיה בין השמשות סתום ולא
היה אפשר לשל מהם מחמת אסור סחיבת בגין אהקצאי לכלי
יומא, דאין זה בכלל מקצה כיון שלא היה מקצין מחמת אסור
עצמן, רק שהיו במקום שאין יכולין לילך לשלן. (עו) ולפי טעם
זה, אפלו היה הבית פריא מקדם (עז) שאין גלילות שפחת מאליו,
גמ"ן מתר לשל הפרות. (עח) וכן הוא הדין כמי שיש לו לפתות
טמונים עבור ופקחן העכו"ם ביום טוב או בשבת, דאין בהם

משום מקצה, אכן אם עשה העכו"ם לצורך ישראל, אפלו אם הפרות היה של עכו"ם, אסור⁷⁰ באכילה ובטלטול⁷¹ עד מוצאי שבת ביום טוב
בכדי שיעשה [וצריך לזהר בזה בימי הפסח בשעפוי"ם מביא לפתות לישראל, אם יודע שהגוי פתח הפור היום אסור לקח ממנו]. ועין
בבאר הלכה דאין להקל בכל זה כי אם בשעת הדחק⁷²: (מו) נוטל במקום הפחת. אבל לא יפחת מן הבית (עמ) ותר⁷³ כדי לשל יומת:
א (א) תריסי תניות. הניו (ב) תניות שאינן בתקבירן בקרקע, אלא עשויות כמין פכה או מגדל של עץ⁷⁴ [נוסגר אותו, וכשרוצה

שער הציון

(סח) רש"י ושארי פוסקים: (סג) רש"י שם: (ט) מאירי, וכן בשפע מרש"י: (על) מגן אברהם, וכן פתח המאירי, שאינו כעצים שבאוצר והשקצה אלא קמי
קפה כמצד. ועין בית מאיר: (עב) פשוט, וכן מוכח מרש"י בסגן ברבור המתחיל 'נפלות': (עג) וכדלעיל בסימן תקא סיפ"ו, עין שם במשנה ברורה:
(עד) ובאר בבטרא לדעת רבי יהודה דאסור מקצה, ואף למאן דסבירא לה דמקצה מתר גם ביום טוב, כאן אסור משום דהוא מקצה מחמת אסור דקמא לן
דאף בשבת אסור. כדאימא בשלתי שבת ולעיל בסימן רעט, וכן מוכח בסגן דשרון להא דמותר שמן שבונו, וכן אימא בבאור ובמאירי דלפי מאי דקמא לן
דמקצה מחמת אסור אסור, גם זה אסור, ועין בסגן אברהם שהקדים כן להלכה, ותמה על הסו"ט דלמה הוסיף קלל דעת רבי שקעו בענינו אחר דלא קמא
לן קומה גם בשבת: וביותר מזה נש לתמס על הריא"ו והאור נודע שקעו כן להלכה דמסר, וצריך ציון⁷⁵. נודע עוד, דמה שנוכר כבעל המאור דבשבת רעועה
אינה מקצה מחמת אסור דאי נפי סתו לה קדם גפלה אין בה משום סחיבת אהל מן התורה, ובהו היה אפשר לתבין קצת קשאי זו, עין בסגן אברהם, רב
הפוסקים חולקים על זה, עין ברשב"א וברא"ה ובמאירי שכתבו כלם לדבר פשוט דאפלו כדפן רעוע איבא סחיבה דאורותא [ולא זכר אלא משום שהוא סוחר
שלא צל-מנת חולקים על זה, ולא אמרין בזה 'ישמר לפל גפול דמין': (סב) פוסקים: (עב) מגן אברהם ורש"א: (עג) והוא הדין אם פתחו עצים לצורך צצמו:
(עד) שגן אברהם ורש"א: (עז) נמ"ן דמסר המלכות, והניו אפלו היה המגן רק מלכנים סדרות בלא טיט, מן מכתב שם: (ב) פוסקים:

